

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે
સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૧૬/૨૦૧૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી એસ.જી.શાહ

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના રિપોર્ટરોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપી શકાય?	
૨	રિપોર્ટરને સોંપી શકાય કે નહીં?	
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા માગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર સવાલનો સમાવેશ થાય છે?	

=====

નટવરસિંહ ઉમેદસિંહ વાળા... અરજદાર(રો)

વિરુદ્ધ

ડેપ્યુટી સેક્રેટરી અને ૨... સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં.૧ તરફે વકીલ શ્રી પી.પી.મજમુદાર

સામાવાળા(ઓ) નં.૧ તરફે એ.જી.પી. સુશ્રી અમિતા શાહ

સામાવાળા(ઓ) નં.૩ તરફે નોટિસની બજવાણી કરવામાં આવી.

સામાવાળા(ઓ) નં.૨-૩ તરફે રૂલની બજવણી કરવામાં આવી.

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી એસ.જી. શાહ

તારીખ:૦૮/૦૨/૨૦૧૭

મૌખિક ચુકાદો

૧. અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પી. પી. મજમૂદાર અને સામાવાળા નં.૧ તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એ.જી.પી. સુશ્રી અમિતા શાહને સાંભળ્યા. રેકૉર્ડની બારીકાઈથી તપાસ કરી. તારીખ ૨.૧૨.૨૦૧૬ અને ૨૮.૧૨.૨૦૧૬ ના હુકમના પાલનરૂપે, વિદ્વાન એ.જી.પી. એ પોલીસ અધિક્ષક (એસ.પી.), રાજકોટ (ગ્રામ્ય) ની કચેરી પાસેથી મેળવેલ તારીખ ૨૩.૧.૨૦૧૭ નો પત્ર બે કોષ્ટક વિગતો (તકતાઓ) સાથે રજૂ કરેલ છે, જેને રેકૉર્ડ પર લેવાના રહે છે. આવા નિવેદનો/તકતાઓમાં સામાવાળાના એવા સાથી કર્મચારીઓની તુલનાત્મક વિગતો સમાવિષ્ટ છે, જેઓ પણ પ્રોહિબિશન એક્ટ હેઠળના આવા જ આક્ષેપોમાં સંડોવાયેલા હતા.

૨. અરજદારે રાજકોટ (ગ્રામ્ય) ના પોલીસ અધિક્ષક દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૮.૮.૨૦૦૩ ના વાદગ્રસ્ત હુકમ તેમજ રાજકોટ વિભાગ, રાજકોટના સ્પેશિયલ ડી.આઈ.જી. દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૩૦.૧૨.૨૦૦૩ ના હુકમને ૨૬ અને સેટ એસાઈડ કરવા માટે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪, ૧૬ અને ૨૨૬ હેઠળ અદાલતનું મધ્યસ્થતા/દખલગીરી માંગી છે, જે હુકમો દ્વારા પોલીસ

અધિક્ષક દ્વારા અરજદાર પર નોકરીમાંથી બરતરફી (દૂર કરવા) ની સજા ફટકારવામાં આવી છે અને બરતરફીના આવા હુકમને તારીખ ૩૦.૧૨.૨૦૦૩ ના હુકમથી અપીલમાં બહાલ રાખવામાં આવ્યો છે. તેથી, સામાવાળાની નોકરીમાંથી અરજદારની સેવાઓ તારીખ ૩૦.૧૨.૨૦૦૩ થી સમાપ્ત કરવામાં આવી છે. એવું જણાય છે કે અરજદારે સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ પણ તારીખ ૩૦.૧૨.૨૦૦૩ ના આવા હુકમને પડકાર્યો હતો, જેમણે અરજદારની રિવિઝન અરજી નાંજૂર કરતી વખતે, તારીખ ૨૯.૪.૨૦૦૬ ના હુકમ દ્વારા અરજદારને નોકરીમાંથી દૂર કરવાના હુકમને બહાલ રાખ્યો હતો અને તે દ્વારા તારીખ ૨૯.૮.૨૦૦૩ ના હુકમની પુષ્ટિ કરી હતી. અરજદારે તારીખ ૨૯.૪.૨૦૦૬ ના સદર હુકમને ગૃહ સચિવ (હોમ સેક્રેટરી) સમક્ષ પણ પડકાર્યો હતો. જોકે, ગૃહ સચિવે પણ અરજદારની રિવિઝન અરજી ફગાવી દેતા તારીખ ૮.૧૨.૨૦૧૦ ના હુકમ દ્વારા, તારીખ ૨૯.૪.૨૦૦૬ ના હુકમ સહિતના અગાઉના હુકમોને બહાલ રાખ્યા હતા અને તેથી, અરજદારે આ તમામ હુકમોને પડકાર્યા છે, જેમાં સૌથી આખરી હુકમ તારીખ ૮.૧૨.૨૦૧૦ નો છે.

૩. પક્ષકારો વચ્ચેની અવિવાદિત હકીકત એ છે કે અરજદાર સામાવાળાના ખાતામાં લાંબા સમયથી પોલીસ કોન્સ્ટેબલ તરીકે ફરજ બજાવતા હતા, પરંતુ જ્યારે તેઓ તારીખ ૨૬.૬.૨૦૦૦ ના રોજ પ્રોહિબિશન એક્ટ હેઠળના એક કેસમાં સંડોવાયા, ત્યારે જેતપુર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે એક એફ.આઈ.આર.

નોંધવામાં આવી હતી, જે પ્રોહિબિશન એક્ટની કલમ ૬૬(૧)બી, ૮૫(૧)(૩) હેઠળ સી.આર. નં. ૫૧૬૪/૨૦૦૦ તરીકે રજૂ થઈ હતી. સદર એફ.આઈ.આર. ના અનુસંધાનમાં, અરજદારને તારીખ ૩૦.૬.૨૦૦૦ થી ફરજ મોકૂફી (સસ્પેન્શન) હેઠળ મૂકવામાં આવ્યા હતા. જોકે, તેમની સામે ખાતાકીય કાર્યવાહી અને ફોજદારી કેસ પેન્ડિંગ હોવા છતાં, તારીખ ૧૪.૫.૨૦૦૧ થી આવી ફરજ મોકૂફી ઉઠાવી લેવામાં આવી હતી.

૪. એવું જણાય છે કે તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૦ ના કથિત બનાવ માટે, તારીખ ૨૯.૦૩.૨૦૦૧ ના રોજ જ ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ખાતાકીય તપાસ પૂર્ણ કર્યા પછી, તપાસ અમલદારે (ઈન્કવાયરી ઓફિસર) તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૦૨ ના રોજ પોતાનો અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો. જો આપણે તપાસ અહેવાલની તપાસ કરીએ કે જે વીસથી વધુ હસ્તલિખિત પાનાઓમાં વિસ્તરેલો છે, તો સ્પષ્ટ થાય છે કે ખાતા તરફથી નવ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને તપાસ અમલદાર સમક્ષ દસ દસ્તાવેજ પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે અરજદારે આરોપી/કસુવાર તરીકે પોતાના દાવાને સાબિત કરવા માટે બે સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી અને દસ દસ્તાવેજ પુરાવા રજૂ કર્યા હતા. ત્યારબાદ તપાસ અમલદારે આવા પુરાવાઓની બારીકાઈથી ચકાસણી કરીને અને પોતાના તપાસ અહેવાલમાં આવા પુરાવાઓના મુખ્ય સારની ચર્ચા કરીને પોતાનું તારણ નોંધ્યું હતું, પરંતુ આખરે તેઓ એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા કે

ખાતું અરજદાર સામેના આક્ષેપો સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે અને તેથી ઠરાવ્યું કે અરજદાર સામેનો એક પણ આક્ષેપ સાબિત થતો નથી.

૫. જો આપણે આવી ખાતાકીય તપાસમાં તપાસ અમલદાર દ્વારા ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલા મુદ્દાઓની તપાસ કરીએ, તો રેકૉર્ડ પર પુનઃ સ્પષ્ટ અને દ્રશ્યમાન થશે કે વ્યવહારિક રીતે, ખાતું માત્ર અરજદાર સામેના આક્ષેપો સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું નથી પરંતુ એવો પણ ભાસ થાય છે કે એફ.આઈ.આર. અને આક્ષેપો પણ ઘડી કાઢવામાં (બનાવટી) આવ્યા છે. એવું કહેવા પાછળનું કારણ એ છે કે આવી ખાતાકીય તપાસમાં મુદ્દા નં.૧ એવો છે કે શું અરજદારે તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૦ ના રોજ સાંજે ૪:૦૦ વાગ્યે નવાગઢ કોસ રોડથી નેશનલ હાઈવે પર ધોરાજી બાયપાસ પર આવેલી ઓક્ટ્રોય પોસ્ટ સુધીના પોતાના ફરજના સ્થળેથી ગેરહાજર રહ્યા હતા કે કેમ. તપાસ અમલદારે એવું નિષ્કર્ષ તારવ્યું છે કે સદર મુદ્દો ખાતા દ્વારા સાબિત થયો નથી અને તેથી એવું માનવાને કારણ છે કે અરજદારે સંબંધિત સમયે પોતાનું ફરજનું સ્થળ છોડ્યું ન હતું. તેથી ધોરાજી બાયપાસ હાઈવેની ઓક્ટ્રોય ચેક-પોસ્ટ પર અરજદારની નશાની હાલતમાં હાજરી અંગેનો આગળનો મુદ્દો ક્યારેય સાબિત થઈ શકે નહીં, કારણ કે જ્યારે કોઈ ચોક્કસ સ્થળે અરજદારની હાજરી સાબિત થતી નથી, ત્યારે તેમની હાલત અથવા તેમની સ્થિતિ અંગેનો હોદ્દો ક્યારેય સાબિત થઈ શકે નહીં, કારણ કે તે અસંગત બની જાય છે, અને તેથી આવી ખાતાકીય તપાસ દરમિયાન

બીજો મુદ્દો પણ ખાતા દ્વારા સાબિત થયો નથી તેમ ઠરાવવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત બંને મુદ્દાઓ પર નકારાત્મક તારણના અનુસંધાનમાં, અરજદાર દ્વારા ગુનો આચરવા અંગેનો ત્રીજો મુદ્દો પણ નકારવામાં આવ્યો હતો. ખાતાકીય તપાસ દરમિયાન, જ્યારે કોઈ ચોક્કસ સ્થળે અરજદારની ગેરહાજરી અને અન્ય કોઈ સ્થળે તેમની હાજરી અંગેની દલીલ કરવામાં આવે છે, ત્યારે ખાતા માટે તે સાબિત કરવું જરૂરી છે કે જો વ્યાજબી શંકાથી પર ન હોય તો પણ ઓછામાં ઓછું પ્રાથમિક દર્શનીય પુરાવા દ્વારા એ સાબિત કરવું પડે કે અરજદાર તેમની ફરજ પર ઉપલબ્ધ ન હતા અને તેઓ અન્ય કોઈ સ્થળેથી મળી આવ્યા હતા. જ્યારે તપાસ અમલદારે તેમના અહેવાલમાં સ્પષ્ટપણે અવલોકન કર્યું છે અને ઠરાવ્યું છે કે ખાતું અરજદારની પોતાની ફરજના સ્થળેથી ગેરહાજરી સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે. તેની સામે, અરજદારે પોતાના બચાવમાં સંબંધિત સમયે વિવિધ વાહનચાલકો પર તેમના દ્વારા ફટકારવામાં આવેલ દંડની પાંચ પહોંચ/રસીદો રજૂ કરી હતી, જે તપાસ અમલદાર દ્વારા રેકૉર્ડ પર આંક-૧૧૧ થી ૧૧૮ પર નોંધવામાં આવી છે. તેથી ઉપલબ્ધ મૌખિક પુરાવા અને આવા દસ્તાવેજી પુરાવાઓની ચકાસણી પર, જ્યારે અરજદાર કોઈ ચોક્કસ સ્થળે પોતાની હાજરી સાબિત કરવા સક્ષમ હતા, ત્યારે તપાસ અમલદાર પાસે એવું ઠરાવવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નહોતો કે અરજદારે પોતાનું સ્થળ છોડ્યું ન હતું. જ્યાં સુધી અરજદારના શરીરના પંચનામાનો સવાલ છે, તપાસ અમલદાર સમક્ષ રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ પુરાવા છે કે પંચનામાનું રેકૉર્ડ મુજબના સ્થળે તૈયાર કરવામાં

આવ્યું ન હતું પરંતુ તે માત્ર પોલીસ સ્ટેશનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને તપાસ અમલદાર સમક્ષ એવો કોઈ ખુલાસો નથી કે પંચનામું પોલીસ સ્ટેશનમાં શા માટે તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને તે પોલીસ સ્ટેશનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું હોવા છતાં, પંચનામામાં એવું શા માટે દર્શાવવામાં આવ્યું કે તે સંબંધિત સ્થળે તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. આ બાબત કાયદાકીય જરૂરિયાત મુજબ તપાસ ચલાવવામાં અને તે પણ તેમના પોતાના કર્મચારી સામે કામ લેવામાં સામાવાળાના વલણને સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે અને સાબિત કરે છે.

૬. દારૂના સેવન અંગેના બીજા મુદ્દાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, મેડિકલ રિપોર્ટ અને ડોક્ટરની જુબાનીના રૂપમાં તપાસ અમલદાર સમક્ષ સકારાત્મક મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવા છે કે અરજદાર દ્વારા દારૂનું સેવન કરવામાં આવ્યું હોવાનો કોઈ પુરાવો નથી, પરંતુ તેમની આવી સ્થિતિ આયુર્વેદિક ડોક્ટરની સલાહ મુજબ તેમના દ્વારા લેવામાં આવેલી અન્ય દવાઓને કારણે હતી અને તપાસ કરતા, આવી આયુર્વેદિક હોસ્પિટલ/દવાખાનામાંથી અરજદારના કથનને સમર્થન આપતા પુરાવા માત્ર સાચા જ માલૂમ પડ્યા ન હતા પરંતુ અરજદાર દ્વારા રેકૉર્ડ પર સાબિત કરવામાં આવ્યા હતા, જે પુષ્ટિ કરે છે કે વાસ્તવમાં, ડોક્ટરે અમુક દવાઓ પ્રિસ્ક્રાઇબ કરી હતી અને આવી દવાનું સેવન કરવાના પરિણામે બ્લડ ટેસ્ટનું આવું ચોક્કસ પરિણામ આવી શકે છે, તેને દારૂનું સેવન ગણી શકાય નહીં, જ્યારે અરજદારના લોહીમાંથી મળી આવેલા આલ્કોહોલનું ટકાવારી પ્રમાણ

પણ આગળ વધવા માટે અપૂરતું હતું અને તેથી, તપાસ અમલદાર પાસે અરજદાર સામેના આક્ષેપો સાબિત થતા નથી તેમ ઠરાવવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નહોતો.

૭. જોકે, તપાસ અમલદાર દ્વારા અરજદાર સામેના આક્ષેપો સાબિત થતા નથી તેવું નિષ્કર્ષ કાઢતો વિગતવાર હુકમ હોવા છતાં અને તે દ્વારા, અરજદાર કોઈ પણ અવરોધ કે વિશ્લેષ વિના સમાન હોદ્દા પર પોતાની સેવાઓ ચાલુ રાખવા માટે હકદાર હોવા છતાં, કમનસીબે, રાજકોટ ખાતેના શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારી તરીકે રાજકોટ ગ્રામ્યના પોલીસ અધિક્ષકની કચેરીએ ખાતાકીય તપાસના કેસ પર પુનઃવિચારણા કરી અને અરજદારને તેમનો કેસ રજૂ કરવાની વ્યાજબી તક આપ્યા વિના, તારીખ ૨૦.૧૧.૨૦૦૨ ની કારણ દર્શાવો નોટિસ આપ્યા પછી પરંતુ આવી કારણ દર્શાવો નોટિસના જવાબ ધ્યાનમાં લીધા વિના, તપાસના કારણોસર આપેલા હુકમની વિરુદ્ધ જઈને એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા કે અરજદાર સામેના તમામ આક્ષેપો સાબિત થાય છે અને તેથી, વાદગ્રસ્ત હુકમ તારીખ ૨૯.૦૮.૨૦૦૩ દ્વારા નોકરીમાંથી દૂર કરવાની સજા ફટકારવામાં આવી.

૮. જો આપણે આ વાદગ્રસ્ત હુકમની તપાસ કરીએ તો આશ્ચર્યજનક રીતે પાના ૧ પર જ ચાર્જશીટની મૂળભૂત હકીકતો નોંધ્યા પછી, ઉપલબ્ધ રેકૉર્ડ અને પુરાવાઓની ચર્ચા કરતા પહેલાં જ, પોલીસ અધિક્ષકે નોકરીમાંથી દૂર કરવાની

સજા સૂચવી દીધી હતી. આ દર્શાવે છે કે ખાતાએ અરજદારના કેસને ગુણદોષ પર વિચારણા કરતા પહેલાં અને તેમને પોતાનો બચાવ કરવા માટે બોલાવતા પહેલાં જ અરજદારને દૂર કરવાનું અગાઉથી નક્કી કરી લીધું હતું. દૂર કરવાના આવા હુકમની તપાસ દર્શાવે છે કે રાજકોટ ગ્રામ્યના પોલીસ અધિક્ષકે ચાર્જશીટની વિગતો અને બનાવની વાર્તા તથા ઇતિહાસ વર્ણવ્યા પછી, ચાર્જશીટ અને માત્ર ખાતાના પ્રોસિક્યુશનના પુરાવા અને સાક્ષીઓ મુજબ, એટલે કે અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા વિના અને તેથી, અરજદાર દ્વારા આપવામાં આવેલા આવા પુરાવા ધ્યાનમાં લીધા વિના, કેટલાક વૈચારિક વાક્યોની ચર્ચા કરીને ઠરાવ્યું કે અરજદાર દોષિત હતા અને તેમની સામેના આક્ષેપો સાબિત થાય છે. આમ કરતી વખતે, પોલીસ અધિક્ષકે માત્ર એ મૂળભૂત કલ્પનાને ધ્યાનમાં લીધી છે કે ફોજદારી કાર્યવાહીમાં સચોટ અને વિશ્વસનીય પુરાવાની જરૂરિયાત હોવી જોઈએ જ્યારે કોઈ પણ ખાતાકીય કાર્યવાહીમાં પ્રાથમિક દર્શનીય પુરાવા પૂરતા છે. જોકે, શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારી એ સમજવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે જ્યારે ખાતાના સાક્ષીઓ ખાતાકીય તપાસ દરમિયાન તેમજ અદાલત સમક્ષના ફોજદારી કેસમાં તેમનું કથન સાબિત કરી શક્યા નથી અને સમર્થન આપી શક્યા નથી, ત્યારે માત્ર સાક્ષીઓના નિવેદન પર ખાતાકીય તપાસમાં આધાર રાખી શકાય નહીં પરંતુ ગેરવર્તણૂકના કોઈ પણ ગુનાના આચરણની પુષ્ટિ કરવા માટે અમુક પ્રાથમિક દર્શનીય પુરાવા હોવા જરૂરી છે. આ તબક્કે, એ નોંધવું અને યાદ કરવું જરૂરી રહેશે કે ક્રિમિનલ કેસ

નં.૧૫૧૪/૨૦૦૦ માં, સક્ષમ અદાલતે તારીખ ૨૩.૦૮.૨૦૦૨ ના તેના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા એટલે કે તારીખ ૨૮.૦૮.૨૦૦૩ ના વાદગ્રસ્ત હુકમ પહેલાં અરજદારને દોષમુક્ત કર્યા હતા. જોકે, ફોજદારી કેસમાં દોષમુક્તિના ચુકાદા પહેલાં પણ, તપાસ અમલદારે અગાઉથી જ ઠરાવ્યું હતું કે અરજદાર દ્વારા કોઈ ગેરવર્તણૂક, દુષ્કૃત્ય કે કોઈ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા નથી. જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસે પણ, ફોજદારી કેસમાં ઠરાવ્યું હતું કે પ્રોસિક્યુશન અરજદારની સ્થિતિ નશાની હાલતમાં હોવાનું સાબિત કરી શક્યું નથી, ત્યારે પોલીસ અધિક્ષકે એવું કહેવાની ધૃષ્ટતા કરી હતી કે ફરિયાદી એટલે કે એલ.બી. ચુડાસમા કે જેઓ પણ એક પોલીસ અધિકારી છે, તેમના અહેવાલને વાંચતા એવું ફલિત થાય છે કે અરજદારે સંબંધિત સમયે કોઈ દારૂનું સેવન કર્યું હતું. આવી પદ્ધતિ અને વલણ કાયદા હેઠળ પરવાનગી પાત્ર નથી. આવા તમામ કેસોમાં, ખાતાકીય તપાસમાં કોઈને સજા કરવા માટે સાક્ષી કે અધિકારીના લેખિત રજૂઆતને પુરાવા તરીકે ગણી શકાય નહીં. કાયદો સુસ્થાપિત છે કે સાક્ષીના નિવેદન અને સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષના પુરાવા વચ્ચે તફાવત છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત સહિત વિવિધ અદાલતો દ્વારા અસંખ્ય ચુકાદાઓ આપવામાં આવ્યા છે કે કોઈ પણ ખાતાકીય તપાસ દરમિયાન પ્રાથમિક દર્શનીય પુરાવાના અભાવે અને ફોજદારી કેસમાં સચોટ અને વિશ્વસનીય પુરાવાના અભાવે, માત્ર અહેવાલ કે નિવેદનના આધારે કોઈ નિર્ણય લઈ શકાય નહીં. તેથી, પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ રેકૉર્ડ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે

સામાવાળા ખાતાકીય તપાસમાંથી અને ફોજદારી ટ્રાયલમાંથી અરજદારની દોષમુક્તિ પછી તે પણ નોકરીમાંથી દૂર કરવાની સજા આપતા પહેલાં કાયદાકીય અને મૌખિક પ્રક્રિયા અનુસરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે.

૯. આશ્ચર્યજનક રીતે, જે પોલીસ સ્ટેશનની હદમાં કથિત ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો તેના સિવાયના અન્ય પોલીસ સ્ટેશનમાં એફ.આઈ.આર. નોંધનાર પોલીસ સબ ઈન્સ્પેક્ટરે, એફ.આઈ.આર. નોંધવાના સંદર્ભમાં એવો ખુલાસો કરવાનો પ્રયાસ કર્યો કે ગુનો જેતપુર સિટી પોલીસ સ્ટેશનની હદમાં જ આચરવામાં આવ્યો છે, જોકે બનાવનું સંબંધિત સ્થળ જેતપુર તાલુકા પોલીસ સ્ટેશનની હદમાં હતું. પોલીસ અધિક્ષકે સ્વીકાર્યું છે કે તપાસ અમલદાર શ્રી એલ. બી. ચુડાસમા, પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટરે બનાવના સ્થળનું એટલે કે જ્યાં અરજદાર નશાની હાલતમાં મળી આવ્યા હોવાનો આક્ષેપ છે તે સ્થળનું પંચનામું કર્યું ન હતું અને તેથી, જ્યારે કથિત ગુનાના સ્થળે પંચનામું કરવામાં આવ્યું ન હતું, ત્યારે બનાવનું સ્થળ સાબિત થતું નથી, જેથી અમુક ચોક્કસ અધિકારી હેઠળ ચોક્કસ પોલીસ સ્ટેશનમાં કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાય.

૧૦. ફરીથી, આશ્ચર્યજનક રીતે, તારીખ ૨૯.૦૮.૨૦૦૩ ના વાદગ્રસ્ત હુકમના આંતરિક પાના ૭ પર મુદ્દા નં.૧૦ ની ચર્ચા કરતી વખતે, રાજકોટ (ગ્રામ્ય) ના પોલીસ અધિક્ષકે તદ્દન વિરોધાભાસી નિવેદન કર્યું છે કે અરજદારને તક

આપવામાં આવી હોવા છતાં, તેમણે પોતાનું વલણ બદલ્યું ન હતું અને તેથી, નોકરીમાંથી દૂર કરવાની સજા ફટકારવામાં આવે છે. કમનસીબે, જ્યાં સુધી આવી તકોનો સવાલ છે, પોલીસ અધિક્ષકે અન્ય કેટલાક વ્યક્તિઓના ઉદાહરણો આપ્યા છે જેમને આવી તકો આપવામાં આવી હતી. તેથી, એવું જણાય છે કે યોગ્ય સંભાળ લીધા વિના અને મન લગાવ્યા (એપ્લિકેશન ઓફ માઈન્ડ) વિના આવા હુકમો પર સહી કરવામાં આવે છે અને ઇશ્યૂ કરવામાં આવે છે અને આવા આધાર પર પણ, આ આધાર ઉપરાંત વાદગ્રસ્ત હુકમ ટકી શકે નહીં.

૧૧. પરંતુ નોકરીમાંથી દૂર કરવાની સજા ફટકારનારા શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારી તરીકે રાજકોટ (ગ્રામ્ય) ના પોલીસ અધિક્ષક દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલું સૌથી આશ્ચર્યજનક કારણ, જે સખત સજા છે, તેમાં તદ્દન નવી જ હકીકત જણાવાઈ છે જે ખાતાકીય કાર્યવાહીના રેકૉર્ડ પર ક્યારેય જાહેર કરવામાં આવી ન હતી કે ઉપલબ્ધ ન હતી. આશ્ચર્યજનક રીતે હવે શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારીએ જસદણ પોલીસ સ્ટેશન ખાતે તારીખ ૦૭.૦૮.૨૦૦૧ ના રોજ એટલે કે ૧લી એફ.આઈ.આર. તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૦ ના આશરે ૧૪ મહિના પછી નોંધાયેલી અન્ય એક એફ.આઈ.આર. જે આઈ સી.આર. નં. ૫૦૮૦/૨૦૦૧ પર આધાર રાખ્યો છે. જોકે, આવી તારીખો ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે કે તે પ્રથમ એફ.આઈ.આર. ની તારીખથી ૧૪ મહિના પછીની છે, છતાં એવું નોંધવામાં આવ્યું છે કે પ્રથમ એફ.આઈ.આર. ના ત્રણ મહિનાની અંદર, અરજદાર બીજા ગુનામાં સંડોવાયા

હતા અને તેથી, તેમણે સજાને વાજબી ઠેરવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. રેકૉર્ડ પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે અરજદારે એક સર્ટિફિકેટ રજૂ કર્યું હતું જેમાં દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે તેમને અકસ્માત થયો હતો અને ફેક્ટર થયું હતું અને તેથી તેઓ તેમના એડવોકેટ મારફતે તેમના કેસની યોગ્ય રજૂઆત કરી શક્યા ન હતા અને સમય માગ્યો હતો, છતાં શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારીએ તેમને નોકરીમાંથી દૂર કરવાનો વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કર્યો છે જે ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે તેના કારણે ટકી શકે નહીં.

૧૧.૧ જ્યારે આવા હુકમ સામે સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ અપીલ કરવામાં આવી, ત્યારે સક્ષમ સત્તાધિકારીએ એનેક્સચર ડી પરના તારીખ ૩૦.૧૨.૨૦૦૩ ના ક્રિમિનલ કોર્ટના ચુકાદાની ટીકા કરવામાં એક ડગલું આગળ વધ્યા. આશ્ચર્યજનક રીતે ખાતાના સક્ષમ અપીલ સત્તાધિકારીએ આવા વાદગ્રસ્ત હુકમમાં જણાવ્યું છે કે ક્રિમિનલ કોર્ટ શ્રી એલ. બી. ચુડાસમા દ્વારા ફાઇલ કરાયેલ અહેવાલ અને ફરિયાદના સંદર્ભમાં અરજદારની સંડોવણી અંગેના મુદ્દાની ચર્ચા કરી નથી. આ ખરેખર એક આશ્ચર્યજનક બાબત છે કે ઉચ્ચ પોલીસ અધિકારી એ સમજી શકતા નથી કે અદાલતે તેની સમક્ષના મૌખિક પુરાવા પર આધાર રાખવાનો હોય છે અને અદાલત માત્ર તપાસ અમલદારના અહેવાલ પર આધાર રાખી શકે નહીં. જ્યારે અદાલત અને તપાસ અમલદારે અરજદારના સાક્ષી તરીકે ડોક્ટરના પુરાવા પર આધાર રાખ્યો છે, ત્યારે વાદગ્રસ્ત હુકમ જણાવે છે કે જ્યારે માનસિક

તણાવના કારણે વરિષ્ઠ અધિકારી દ્વારા નિવેદનો નોંધવામાં આવે છે, ત્યારે આવા નિવેદનમાં અમુક હકીકતો નોંધાઈ ન પાડા શકે, પરંતુ તેનાથી, એવું કહી શકાય નહીં કે અરજદાર સામે કેસ ખોટી રીતે શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, નક્કી કર્યું કે ખાતાકીય કાર્યવાહી દરમિયાન એકત્રિત કરાયેલા દસ્તાવેજો પર આધાર રાખવો જોઈએ. આવી અવલોકનો અને નિર્ધારણ પર ટિપ્પણી કરવા માટે કોઈ શબ્દો નથી, સિવાય કે એ સ્પષ્ટ કરવું કે અહીં ઉચ્ચ પોલીસ અધિકારી છે જે લેખિતમાં નિવેદન આપે છે કે વરિષ્ઠ અધિકારીઓ માનસિક તણાવમાં કામ કરી રહ્યા છે અને તેથી, તેઓ તેમના દ્વારા નોંધાયેલા સાક્ષીના નિવેદનમાં અથવા અદાલત સમક્ષ તેમની જુબાનીમાં જરૂરી માહિતી લેવાનું ભૂલી શકે છે. મારી પાસે આવા અવલોકન પર ટિપ્પણી કરવા માટે કોઈ શબ્દો નથી. પરંતુ હકીકત એ રહે છે કે કોઈ પણ સત્તાધિકારીને આ બાબતને આટલી હળવાશથી લેવાની છૂટ નથી અને તે પણ જ્યારે સજા નોકરીમાંથી દૂર કરવાની સર્વોચ્ચ સજા હોય અને તે પણ કર્મચારી સામે આક્ષેપો સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા વગર. જ્યારે આવા હુકમમાં એવું પણ નોંધવામાં આવ્યું છે કે અન્યથા અરજદારે તેમની ૨૨ વર્ષની સેવા દરમિયાન ૧૧ એવોર્ડ મેળવ્યા છે અને જ્યારે તેમની સેવાઓ વિશે અન્ય કોઈ ફરિયાદ કે પ્રતિકૂળ નોંધ નથી, ત્યારે અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટની રજૂઆતમાં કંઈક તથ્ય જણાય છે કે કદાચ કેટલાક અધિકારીઓ અરજદારને પસંદ કરતા નથી અને તેથી, ખાતું તેમને કોઈ પણ કારણસર અને કોઈ પણ ભોગે સજા કરવા માંગે છે.

૧૨. અરજદાર સામે બીજો એક ફોજદારી કેસ હોવાથી જેમાં તેમને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે અને આવા કેસ સામે ક્રિમિનલ અપીલ પેન્ડિંગ હોવાથી, મેં સામાવાળાના અધિકારીઓ સામે કંઈ પણ ટિપ્પણી કરવાનું સીમિત રાખ્યું છે પરંતુ રેકૉર્ડ પરની ઉપલબ્ધ વિગતોને ધ્યાનમાં લેતા એવું જણાય છે કે આપેલા કેસમાં નોકરીમાંથી દૂર કરીને વ્યક્તિને સજા કરતી વખતે અને તે દ્વારા અરજદાર સામે કોઈ પુરાવા ન હોવા છતાં વ્યક્તિની કારકિર્દી સાથે રમતા ઓફિસ ઓર્ડરમાં આવા કારણો અને નિર્ધારણને સમર્થન આપનારાઓ સામે પ્રતિકૂળ નોંધ હોવી જોઈએ. તેથી આવા હુકમને ભારે ખર્ચ કોસ્ટ સાથે રદ કરવો જોઈએ.

૧૩. આગળના તબક્કે તારીખ ૩૦.૧૨.૨૦૦૩ ના હુકમ સામે ઉચ્ચ અપીલ સત્તાધિકારી સમક્ષ અપીલ કરવામાં આવી હતી. ઉચ્ચ અપીલ સત્તાધિકારીએ તારીખ ૩૦.૧૨.૨૦૦૩ ના હુકમમાં આપેલા કારણો જ ફરીથી આપ્યા, જેથી માત્ર જુદી ભાષામાં તારીખ ૩૦.૧૨.૨૦૦૩ ના હુકમની વિગતોનું પુનરાવર્તન કરીને, અપીલ સત્તાધિકારીએ પણ અપીલ ફગાવી દેતી વખતે રેકૉર્ડ પર કોઈ સચોટ અને વિશ્વસનીય પુરાવા અને કારણ વગર અરજદારને નોકરીમાંથી દૂર કરવાના હુકમને બહાલ રાખ્યો હતો. તારીખ ૨૯.૦૪.૨૦૦૬ ના આવા હુકમ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તે ક્રિમિનલ કોર્ટ સમક્ષ તેમજ તપાસ અમલદાર સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓ કરતાં પોલીસ અધિકારીના અહેવાલ પર વધુ આધારિત

છે, જ્યાં અરજદારને ફોજદારી કેસમાં દોષમુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને ખાતાકીય તપાસ અમલદારે કહ્યું હતું કે આક્ષેપો બિલકુલ સાબિત થતા નથી.

૧૪. ગૃહ વિભાગ સમક્ષ રિવિઝન પસંદ કરવાની જોગવાઈ હોવાથી, અરજદાર પાસે ગૃહ વિભાગના સચિવ સમક્ષ રિવિઝન દાખલ કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નહોતો જે ૧૮.૦૫.૨૦૦૬ ના રોજ કરવામાં આવ્યું હતું પરંતુ જ્યારે આવી રિવિઝન નોંધપાત્ર રીતે લાંબા સમય સુધી એટલે કે ૨૦૧૦ સુધી એટલે કે ૪ વર્ષ સુધી સાંભળવામાં આવી ન હતી, ત્યારે અરજદાર પાસે એક સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નં. ૧૨૮૧૯/૨૦૧૦ પસંદ કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નહોતો. આવી અરજી પહેલાં, અરજદારે તેમની તારીખ ૦૯.૦૮.૨૦૦૬, ૧૯.૦૯.૨૦૦૬ અને ૧૦.૦૧.૨૦૦૮ ની વિનંતીઓ દ્વારા ગૃહ સચિવને અપીલનો વહેલી તકે નિકાલ કરવા માટે યાદ અપાવી ચૂક્યા હતા. કદાચ તેથી જ, એસ.સી.એ. નં. ૧૨૮૧૯/૨૦૧૦ માં સામાવાળાએ એક નિવેદન સાથે આગળ આવવું પડ્યું હતું કે તેઓ ૧૦ દિવસના સમયગાળામાં રિવિઝનનો નિર્ણય કરશે અને તેથી તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૧૦ ના હુકમથી કોઓર્ડિનેટ બેન્ચે અરજીનો નિકાલ કર્યો હતો પરંતુ એવા નિર્દેશ સાથે કે સામાવાળા નં.૧ એટલે કે ગૃહ વિભાગે અરજદારની રિવિઝન અરજી, જે ૦૮.૦૫.૨૦૦૬ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી હતી, તેનો નિર્ણય તેમના પોતાના તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૧૦ ના પત્રમાં જણાવ્યા મુજબ આવા હુકમની તારીખથી ૧૦ દિવસના સમયગાળામાં કરવાનો રહેશે. આવી

પ્રતિબદ્ધતાના અનુસંધાનમાં, ગૃહ વિભાગે તેના તારીખ ૦૮.૧૨.૨૦૧૦ ના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા રિવિઝન અરજીનો નિર્ણય કર્યો; જેની નકલ એનેક્સચર જે પર છે. પરંતુ, આશ્ચર્યજનક રીતે, ખાતાકીય કાર્યવાહીનો ઇતિહાસ વર્ણવવા સિવાય, આવા વાદગ્રસ્ત હુકમમાં એ ખુલાસો કરવા માટે કોઈ પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી કે શા માટે નોકરીમાંથી દૂર કરવાનો હુકમ બહાલ રાખવામાં આવી રહ્યો છે, જોકે ચાર્જશીટમાં આક્ષેપ કર્યા મુજબ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા નથી અને ખાસ કરીને જ્યારે ખાતાકીય તપાસમાં ખાતા દ્વારા આક્ષેપો સાબિત થઈ શક્યા ન હતા અને તે દ્વારા તપાસ અમલદારે અગાઉથી જ ઠરાવ્યું હતું કે આક્ષેપો સાબિત થતા નથી, અને તેથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે આક્ષેપો સાબિત થયા ન હોવા છતાં, શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારી અને અપીલ સત્તાધિકારી તેમજ ગૃહ વિભાગે હકીકતો, સંજોગો અને લાગુ પડતા કાયદા પર વિચાર કર્યા વિના માત્ર અરજદારને નોકરીમાંથી દૂર કરવાના હુકમને બહાલ રાખ્યો હતો.

૧૫. અરજદાર પાસે એવું રજૂ કરવાનું કારણ છે કે સામાવાળા અરજદારને નોકરીમાંથી દૂર કરવા માટે ઉત્સુક છે, કારણ કે સામાવાળાને દોષમુક્તિના હુકમને પડકારવાનો અધિકાર હોવા છતાં, જ્યારે સામાવાળાએ દશરથસિંહ પ્રવીણસિંહ જાડેજા, જગદીશકુમાર દીગુભા, મોરારદાન જીલુભા ગઢવીના આવા જ કેસોમાં દોષમુક્તિના હુકમને પડકાર્યો ન હતો અને જોકે તેમાંના મોટા ભાગના

પ્રોહિબિશન એક્ટ હેઠળના આવા જ કેસોમાં સંડોવાયેલા હતા અને જોકે તે તમામ લોકોને માત્ર અમુક ઇન્કીમેન્ટ બંધ કરવાની નાની સજા ફટકારીને પનિશ કરવામાં આવ્યા હતા; અરજદારના કિસ્સામાં, જેતપુર (ગ્રામ્ય) પોલીસ સ્ટેશનના આઈ – સી.આર. નં. ૫૧૬૪/૨૦૦૦ ના સંદર્ભમાં જે.એમ.એફ.સી. ની અદાલત દ્વારા તારીખ ૨૩.૦૯.૨૦૦૨ ના દોષમુક્તિના ચુકાદાને આ વડી અદાલત સમક્ષ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૧/૨૦૦૩ દાખલ કરીને પડકારવામાં આવ્યો હતો. જોકે આવી દોષમુક્તિ અપીલ વડી અદાલત દ્વારા તારીખ ૧૦.૦૨.૨૦૦૯ ના તેના ચુકાદાથી ફગાવી દેવામાં આવી છે, જે પુષ્ટિ કરે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કર્યા પછી માલૂમ પાડ્યું છે કે પ્રોસિક્યુશન અરજદાર સામેના આક્ષેપો સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે. એવું પણ સ્પષ્ટપણે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે બનાવ જેતપુર તાલુકા પોલીસ સ્ટેશનની હદમાં બન્યો હોવા છતાં, આવા તાલુકા પોલીસ સ્ટેશનને તેની જાણ કરવામાં આવી ન હતી અને સિટી પોલીસ સ્ટેશનમાં એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી. એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે પ્રોસિક્યુશન વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે કે બનાવના સ્થળે અને પંચોની હાજરીમાં પંચનામું કરવામાં આવ્યું હતું અને તેથી જ્યારે પ્રોસિક્યુશન ગુનાનું આચરણ સાબિત કરી શક્યું નથી અને જ્યારે પ્રોસિક્યુશનના પુરાવામાં ગંભીર ક્ષતિઓ (લેક્યુના) છે, ત્યારે કોઓર્ડિનેટ બેન્ચે ઠરાવ્યું છે કે સામાવાળા એપેલેન્ટ તરીકે અરજદાર સામેના આક્ષેપો સાબિત કરી

શક્યા નથી અને તે દ્વારા દોષમુક્તિનો ચુકાદો બહાલ રાખવામાં આવ્યો હતો. દોષમુક્તિ અપીલના આવા ફગાવી દેવાના અનુસંધાનમાં, હવે એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જ્યાં સુધી દારૂના સેવનનો સવાલ છે ત્યાં સુધી અરજદાર સામે કોઈ આક્ષેપો નથી.

૧૬. ઉપરોક્ત હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને જ્યારે અદાલત કે ખાતાકીય સત્તાધિકારી સમક્ષ ગુનાના આચરણ અંગે કોઈ પુરાવા નથી, ત્યારે વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા કરવામાં આવ્યા મુજબ સામાવાળા માટે નોકરીમાંથી દૂર કરવાની સજા ફટકારવાનું કોઈ કારણ નથી અને તેથી વાદગ્રસ્ત હુકમ ટકી શકે નહીં. જોકે, સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને કે અદાલતે સજાના પ્રમાણ (ક્વોન્ટમ ઓફ પનિશમેન્ટ) માં પ્રવેશ કરવો જોઈએ નહીં, એ પણ સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે અદાલત સજાના સ્વરૂપની ચોક્કસ તપાસ કરી શકે છે અને તે દ્વારા, સત્તાનો દુરુપયોગ થયો છે કે કેમ તે જોઈ શકે છે. તે દ્વારા જો પુરાવાના અભાવે પણ સજા કરવામાં આવે અને એવા કેસોમાં જ્યાં આચરવામાં આવેલા કથિત ગેરવર્તણૂકના સ્વરૂપને ધ્યાનમાં લેતા તદ્દન અપ્રમાણસર સજા ફટકારવામાં આવે ત્યારે સજાના પ્રમાણમાં હસ્તક્ષેપ ન કરવાના સામાન્ય નિયંત્રણ હોવા છતાં, જ્યારે સજાનો હુકમ પુરાવાના અભાવે અથવા હકુમત વિના પસાર કરવામાં આવે અને જો તે સંબંધિત કર્મચારી દ્વારા કરવામાં આવેલા

વાસ્તવિક ગેરવર્તણૂક પ્રત્યે અપ્રમાણસર હોય તો સજાના હુકમમાં ફેરફાર કરવાની અદાલત પાસે પૂરતી સત્તાઓ છે.

૧૭. આ વિષય પર નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના કેટલાક નિર્ણયો યાદ કરવા યોગ્ય રહેશે જે નીચે મુજબ છે:—

(એ) એ.આઈ.આર. ૧૯૬૪ એસ.સી. ૭૨ માં રિપોર્ટ થયેલ એસ. પ્રતાપ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ;

(બી) એ.આઈ.આર. ૧૯૯૯ એસ.સી. ૬૭૭ માં રિપોર્ટ થયેલ કુલદીપ સિંહ વિ. કમિશનર ઓફ પોલીસ;

(સી) એ.આઈ.આર. ૨૦૧૦ એસ.સી. ૭૫ માં રિપોર્ટ થયેલ ચેરમેન—કમ—મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, કોલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ વિ. મુકુલ કુમાર ચૌધરી;

(ડી) એ.આઈ.આર. ૨૦૧૫ એસ.સી. ૫૪૫ માં રિપોર્ટ થયેલ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. પી. ગુલાશેખરન;

(ઈ) ૧૯૯૯(૭) એસસીસી ૭૩૯ માં રિપોર્ટ થયેલ યોગીનાથ ડી. બાગડે વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર;

(એફ) ૧૯૯૮(૭) એસસીસી ૮૪ માં રિપોર્ટ થયેલ કુંજ બિહારી મિશ્રા કેસ (પંજાબ નેશનલ બેંક વિ. કુંજ બિહારી મિશ્રા);

(જી) ૨૦૧૩(૪) એસસીસી ૩૦૧ માં રિપોર્ટ થયેલ નિર્મલા ઝાલા વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત.

૧૭.૧ ઉપરોક્ત તમામ કેસોનો સારાંશ અને વિષયવસ્તુ ખૂબ સ્પષ્ટ છે કે અદાલત દ્વારા તપાસ અમલદાર કે શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારીના નિર્ણયોની સમીક્ષા કરવા પર કોઈ સંપૂર્ણ મનાઈ નથી, ખાસ કરીને જ્યારે હકીકતના તારણો કોઈ પણ પુરાવા વિનાના હોય અથવા જ્યારે અદાલતને સંતોષ થાય કે આવી કોઈ પણ સત્તા દ્વારા સત્તાનો દુરુપયોગ કે અપ્રયોગ થયો છે. એ પણ સ્પષ્ટ છે કે માત્ર ફરિયાદી કે સાક્ષીનું વિફૂત/વિપરીત નિવેદન સમર્થન આપતા પુરાવા વિના રેકૉર્ડ પર લાવી શકાય નહીં અને આવા કેસોમાં, જો તપાસ અમલદાર દ્વારા નોંધાયેલા તારણો અથવા શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારી દ્વારા લેવાયેલ નિર્ણય પુરાવાથી સમર્થિત ન હોય અને તદ્દન વિફૂત હોય, તો સજાનો હુકમ રદ કરવા પાત્ર છે. સત્તાધિકારીની વિવેકાધીન સત્તા પણ ન્યાયિક હસ્તક્ષેપ માટે ખુલ્લી છે, જો તેનો ઉપયોગ કસૂર/ભૂલના પ્રમાણથી બહારની રીતે કરવામાં આવ્યો હોય.

૧૭.૨ ઉપરોક્ત કોઈપણ કારણોની ચકાસણી કરવા માટે, અદાલતે ખાતાકીય તપાસની સમગ્ર કાર્યવાહીની બારીકાઈથી તપાસ કરવી પડશે જેથી એ સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે પુરાવાના અભાવે અથવા મનસ્વી અને ભેદભાવપૂર્ણ રીતે કે ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબના કોઈપણ કારણસર સજા થઈ શકે નહીં.

૧૮. તેથી, જ્યારે ઉપરોક્ત ચર્ચા એ સ્પષ્ટ કરે છે કે આ એવો કેસ છે જ્યાં રેકૉર્ડ પર કોઈ પણ પુરાવા વિના અને તે પણ બીજી એફ.આઈ.આર. ના રૂપમાં તદ્દન નવી હકીકત પર આધાર રાખીને નોકરીમાંથી દૂર કરવાની સજા ફટકારવામાં આવી હતી, જેની વિગતો અરજદારને ક્યારેય જણાવવામાં આવી ન હતી જેથી તેઓ પોતાનો બચાવ કરી શકે, આમ વાદગ્રસ્ત હુકમમાં ફેરફાર/રદ કરવાની જરૂર છે.

૧૯. અત્રે ઉપર જણાવ્યા અને ચર્ચા કર્યા ઉપરાંત, અરજદારે તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૧૧ ના રોજ વધુ એક સોગંદનામું ફાઈલ કરીને, સમાન કથિત ગુનાઓ અને/અથવા ગેરવર્તણૂકમાં સંડોવાયેલા વિવિધ કર્મચારીઓ સાથે કામ પાર પાડતી વખતે સામાવાળા તરફથી કરવામાં આવેલા સ્પષ્ટ ભેદભાવનો પર્દાફાશ કર્યો છે. હવે સામાવાળાએ એક વિશિષ્ટ ખુલાસા સાથે આગળ આવ્યા છે કે જોકે દશરથસિંહ પ્રવીણસિંહ જાડેજા, જગદીશકુમાર દીગુભા, મોરારદાન જીલુભા ગઢવી અને વીરેન્દ્ર તાવડે પણ પ્રોહિબિશન એક્ટ હેઠળના આવા જ કેસમાં સંડોવાયેલા હતા અને તે પૈકી ઓછામાં ઓછું વીરેન્દ્ર તાવડે સામે પ્રોહિબિશન એક્ટ હેઠળ ત્રણ કેસો હોવા છતાં, આવા તમામ કર્મચારીઓના કિસ્સામાં આખરી સજા માત્ર એક કે અમુક ઈન્કીમેન્ટ બંધ કરવા પૂરતી જ આપવામાં આવી હતી, જ્યારે દશરથસિંહ પ્રવીણસિંહ જાડેજા અને મોરારદાન જીલુભા ગઢવીના મૃત્યુના કારણે તેમની સામેની આગળની કાર્યવાહી બંધ

કરવામાં આવી હતી, પરંતુ ખાસ માગણી કરવા છતાં, સામાવાળાએ એવી વિગતો જાહેર કરી નથી કે આવી વ્યક્તિઓ સામેનો શો ઉકેલ કે પરિણામ આવ્યું, એટલે કે શું અન્ય તમામ લાભો ચૂકવવામાં આવ્યા હતા કે કેમ; અને તે પણ ખાસ કરીને અમુક હકીકતોના આધારે, જે કદાચ અરજદાર સામે પાછળથી નોંધાયેલી બીજી એફ.આઈ.આર. ના સ્વરૂપમાં હોઈ શકે, નોકરીમાંથી દૂર કરવાનો સદર હુકમ પસાર કરતા પહેલાં અગાઉની ચાર્જશીતમાં બીજા ગુનાના આક્ષેપો ઉમેરીને અથવા આવા ગુના માટે ખાતાકીય તપાસ શરૂ કરીને નવી કારણ દર્શાવો નોટિસ આપવાની જરૂર હતી. જોકે, કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયા અનુસર્યા વિના, પેલિંગ કે ચાલુ કાર્યવાહીમાં નવો આક્ષેપ/ચાર્જ ઉમેરી શકાય નહીં જેથી મોટી સજા ફટકારી શકાય, અને તે હદ સુધી, કારણ દર્શાવો નોટિસ આપવામાં આવી હતી છતાં આવી નોટિસને બીજી એફ.આઈ.આર. માટેની નોટિસ ગણી શકાય નહીં અને તેથી, જ્યારે સજા માટે કારણ દર્શાવો નોટિસ ઇશ્યૂ કરવામાં આવે છે, ત્યારે આવી સજા ગેરકાયદેસર છે અને ટકી શકે નહીં.

૨૦. પોતાના કેસના સમર્થનમાં, અરજદાર આ વડી અદાલતના સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૯૨/૨૦૦૨ માં ડી.કે. દવે વિ. સચિવ, ગુજરાત સરકાર ના કેસમાં આપેલા તારીખ ૨૩.૨.૨૦૧૬ ના અપ્રસિદ્ધ ચુકાદા પર આધાર રાખી રહ્યા છે, જેને લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૧૯૮/૨૦૧૬ માં ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા બહાલ રાખવામાં આવ્યો છે, જેમાં સિંગલ જજ દ્વારા

નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના કેટલાક ચુકાદાઓ, જેમાં (૧૯૯૮) ૭ એસસીસી ૮૪ માં રિપોર્ટ થયેલ પંજાબ નેશનલ બેંક અને અન્ય વિ. કુંજ બિહારી મિશ્રા ના ચુકાદા સહિતના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને ઠરાવ્યું હતું કે અરજદારને આપવામાં આવેલી સુનાવણીની તકને ત્યારે અસરકારક કે પૂરતી કહી શકાય નહીં જ્યારે અરજદાર તે ચોક્કસ કારણો અંગે રજૂઆત કરવા માટે અસમર્થ હોય જેના માટે સજા બહાલ રાખવામાં આવી હતી. વર્તમાન કેસમાં એ અવિવાદિત હકીકત છે કે સજાનો નિર્ણય કરતી વખતે બીજી એફ.આઈ.આર. ના વધારાના આક્ષેપને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો. તેથી, ટાંકેલા કેસમાં અવલોકન કર્યા મુજબ, આવી કારણ દર્શાવો નોટિસ એ નિયમો અને કાયદાનું માત્ર બાહ્ય પાલન બતાવવા માટેની એક ખાલી ઔપચારિકતા સમાન છે અને તે દ્વારા, કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું સ્પષ્ટપણે ઉદ્ધન થયું છે, જેના પરિણામે અરજદારને પૂર્વગ્રહ અને અન્યાય થયો છે. અદાલત પાસે એવું અવલોકન કરવાનું પણ કારણ છે કે શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારી દ્વારા અસંમતિ માટે આપેલા કહેવાતા કારણોનો સૂર અને ભાવ સ્પષ્ટ કરે છે કે આક્ષેપ/ચાર્જ જણાવ્યા પછી જ એક નિષ્કર્ષ પર પહોંચી જવામાં આવ્યું હતું, જે શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારીની પૂર્વગ્રહદૂષિત માનસિકતા દર્શાવે છે. વિદ્વાન એ.જી.પી. દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હોવા છતાં કે કારણ દર્શાવો નોટિસમાં કારણો પણ દર્શાવવામાં આવ્યા છે, સમગ્ર હકીકતો અને સંજોગો આનાથી વિપરીત આવા ટાંકેલા કેસમાં થયેલા અવલોકનની પુષ્ટિ કરે છે.

૨૧. અરજદાર ૧૯૯૧ (૧) જી.એલ.એચ. ૩૦૨ માં રિપોર્ટ થયેલ ભાણા ગુમાન પટેલ વિ. નાયબ વન સંરક્ષક (ડી.સી.એફ.) અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા નિર્ણય પર પણ આધાર રાખે છે જેમાં પણ, જોકે અદાલત સમક્ષ અરજદારનો આ ત્રીજો ગુનો હતો, અને જ્યારે તે ખાતાએ અરજદાર સામે તેમની ગેરવર્તણૂક માટે ત્રીજી વખત ખાતાકીય કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી છે તે ધ્યાનમાં લઈને બરતરફી (ડિસ્મિસલ) નો હુકમ પસાર કર્યો હતો, ત્યારે આ વડી અદાલતે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ભંગના આધારે હુકમ રદ કર્યો હતો અને અરજદારને સીધા જ પુનઃસ્થાપિત (રિઇન્સ્ટેટ) કરવાનો હુકમ કર્યો હતો. જોકે, અદાલતે સામાવાળાને નવી સિરેથી તપાસ હાથ ધરવા અથવા નવી ગેરવર્તણૂકના કિસ્સામાં નવી તપાસ શરૂ કરવાની છૂટ આપી હતી.

૨૨. ઉપરોક્ત બંને ચુકાદાઓ અરજદારના કેસને સમર્થન આપે છે, જેમાં અન્ય કેટલાક ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી, હું આ તબક્કે તે તમામ ચુકાદાઓની ફરીથી ચર્ચા કરવા માંગતો નથી.

૨૩. ઉપરોક્ત હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ક્રિમિનલ કોર્ટ કે કોઈ પણ ખાતાકીય તપાસ સમક્ષ અરજદાર સામે મૂકવામાં આવેલા આક્ષેપો સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા નથી. શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારીએ મુદ્દો નક્કી કર્યો છે અને માત્ર બીજી એફ.આઈ.આર. ના આધારે

જ અરજદારને સજા કરવાનો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે. એ સ્વીકારેલી સ્થિતિ છે કે આવી બીજી એફ.આઈ.આર. માટે, પેનિંગ ખાતાકીય તપાસમાં ક્યારેય આક્ષેપો ઉમેરવામાં આવ્યા ન હતા અને આવી બીજી એફ.આઈ.આર. માટે ક્યારેય નવી તપાસ શરૂ કરવામાં આવી ન હતી. તેથી, શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારીનો સજાનો નિર્ણય ખાતાકીય તપાસના રેકૉર્ડ પર આધારિત નથી જેમાં પુરાવાનો અભાવ છે. શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારી એ ધ્યાનમાં લેવામાં પણ નિષ્ફળ ગયા છે કે અરજદારને ફોજદારી ટ્રાયલમાં પણ દોષમુક્ત કરવામાં આવ્યા છે. તેથી, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારી બીજી એફ.આઈ.આર. ના આધારે સજા ફટકારી શકે નહીં. આ તબક્કે બીજી એફ.આઈ.આર. ની વિગતોની ચર્ચા કરવાનું ટાળવામાં આવે છે, કારણ કે તેનાથી પેનિંગ અપીલને પૂર્વગ્રહ થશે અને સામાવાળા આવા બીજા બનાવના આધારે યોગ્ય કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે છે. જોકે, આ તબક્કે, એ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે બીજા ગુના પર આધાર રાખીને નોકરીમાંથી દૂર કરવાનો સીધો હુકમ થઈ શકે નહીં જેના માટે અરજદારને પોતાનો કેસ સ્પષ્ટ કરવા માટે કોઈ વ્યાજબી તક આપવામાં આવી નથી. તેથી, વિનંતી કર્યા મુજબ અરજી મંજૂર કરવા પાત્ર છે.

૨૪. ઉપરોક્ત વિગતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજી મંજૂર કરવામાં આવે છે. તે દ્વારા, રાજકોટ (ગ્રામ્ય) ના પોલીસ અધિક્ષક દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૯.૮.૨૦૦૩ નો વાદગ્રસ્ત હુકમ, તેમજ રાજકોટ વિભાગ, રાજકોટના સ્પેશિયલ ડી.આઈ.જી. દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૩૦.૧૨.૨૦૦૩ નો હુકમ

તથા સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૯.૦૪.૨૦૦૬ નો હુકમ અને ગૃહ સચિવ દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૦૮.૧૨.૨૦૧૦ નો હુકમ આથી રદ અને સેટ એસાઈડ કરવામાં આવે છે. તે દ્વારા સામાવાળાએ અરજદારને નોકરીમાં પુનઃસ્થાપિત કરવાના રહેશે. જોકે, સમગ્ર હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા અને રેકૉર્ડ પર ચોક્કસ પુરાવાના અભાવે, જ્યારે અરજદારે વચગાળાના સમયગાળા દરમિયાન સામાવાળાની સેવા કરી નથી, ત્યારે અરજદારને તેમની નોકરીમાંથી દૂર કર્યાની તારીખથી પુનઃસ્થાપિત કર્યાની તારીખ સુધી ખાસ રજા (સ્પેશિયલ લીવ) પર હોય તે રીતે પુનઃસ્થાપિત કરવા સિવાય કોઈ પાછલા પગાર (બેકવેજસ) અથવા કોઈ નાણાકીય લાભો અંગેનો કોઈ હુકમ રહેશે નહીં. સામાવાળાએ આ ચુકાદાની રિટ મળ્યાની તારીખથી બે મહિનાની અંદર અરજદારને ઉપર જણાવ્યા મુજબ પુનઃસ્થાપિત કરવાના રહેશે. જો સામાવાળા તેમ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો અરજદાર ઉપર દર્શાવેલ નિર્દેશો મુજબ બે મહિના પછી પુનઃસ્થાપિત થયા હોય તે મુજબ નાણાકીય લાભો મેળવવા માટે હકદાર રહેશે.

૨૫. એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે અત્રે ઉપર જણાવેલા કારણોસર, આ અદાલતે આ તબક્કે જસદણ પોલીસ સ્ટેશન ખાતે અરજદાર સામે નોંધાયેલી બીજી એફ.આઈ.આર. ના સંદર્ભમાં કશું પણ ચર્ચા કરવાનું સીમિત રાખ્યું છે કારણ કે આવી એફ.આઈ.આર. ના આધારે થયેલી દોષસિદ્ધિ સામે ક્રિમિનલ અપીલ

પેનિંગ છે. એ પણ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે જોકે સામાવાળાએ વાદગ્રસ્ત હુકમો પસાર કરવા માટે આવી એફ.આઈ.આર. ની હકીકતોને એક આધાર તરીકે લીધી છે, જે અન્યથા કાયદા હેઠળ પરવાનગી પાત્ર નથી, હવે, જ્યારે વાદગ્રસ્ત હુકમો આથી રદ અને સેટ એસાઈડ કરવામાં આવ્યા છે, ત્યારે સામાવાળા માટે આવી બીજી એફ.આઈ.આર. ના બનાવ માટે અરજદાર સામે યોગ્ય કાર્યવાહી શરૂ કરવાનું ખુલ્લું રહેશે, પરંતુ કેવળ કાયદા અને નિયમો અનુસાર.

૨૬. રૂલ એબ્સોલ્યુટ બનાવવામાં આવે છે. ડાયરેક્ટ સર્વિસની પરવાનગી આપવામાં આવે છે.

(એસ. જી. શાહ, જે.)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.